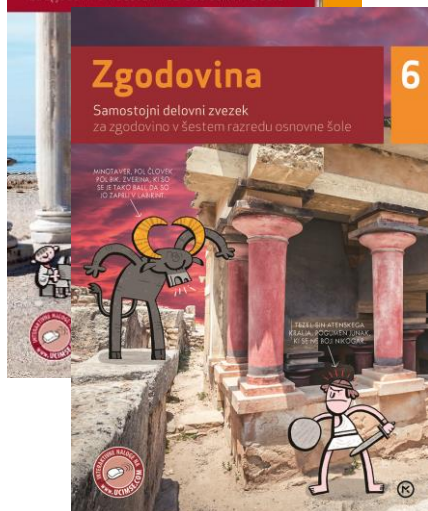

PRIROČNIK ZA DELO Z VIRI PRI POUKU ZGODOVINE V 8. RAZREDU

(izroček)

Avtorja: Miha Černe, Manuela Lisjak

Zakaj se je zgodila francoska revolucija?

Vir	<p>Vir 1: Družbeni sloji v Franciji pred revolucijo, SDZ Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, str. 108</p> <p>Vir 1: Družbeni sloji v Franciji pred revolucijo</p> <p>1. STAN: 2. STAN:</p> <p>3. STAN:</p>
Opis	Shema treh družbenih stanov v Franciji pred francosko revolucijo.
Pomen	<p><u>Razlogi</u></p> <p>V 18. stoletju je francoska družba ohranila fevdalne značilnosti in se delila na tri stanove:</p> <ul style="list-style-type: none">- Prvi stan: visoka duhovščina, imeli so visoke dohodke in niso plačevali davkov.

- **Drugi stan:** visoko plemstvo, bili so lastniki velikih posesti in niso plačevali
- **Tretji stan:** meščani, kmetje in ostali, ki niso imeli posesti, vendar so morali plačevati davke. Meščanski del stanu je zahteval spremembe.

Po ameriški državljanski vojni se je Francija znašla v finančni krizi. Kralj **Ludvik XVI.** je bil z reformami prepozen. Zaradi denarne stiske je po skoraj 200 letih sklical generalno skuščino stanov in jih prosil za finančno pomoč. Tretji stan zahteval, naj se pri glasovanju šteje glasove posameznih poslancev (zastopnikov tretjega stanu je bilo dvakrat več) namesto, da vsakemu od stanov pripade en sam glas, kot je bila praksa do tedaj, in zaradi česar je bil tretji stan preglasovan.

Začetek

Po začetku skupščine se je **17. junija 1789** tretji stan razglasil za lastno, **narodno skupščino** ter pozval druga dva stanova, da se mu pridružita. Narodna skupščina je za Francijo zahtevala ustavo. V Parizu je prišlo do spopadov med vstajniki in kraljevo vojsko.

14. julija je množica napadla in zavzela **Bastillo**, kraljevo trdnjavo sredi Pariza. Po Franciji so se razširili napadi na samostane in plemiške gradove, osnovali so se vojaški tabori, mesta so razglašala svojo samostojnost, Francija je izgubila enotno vlado in kralj je izgubil nadzor nad ljudstvom. Sledila je revolucija.

Narodna skupščina je želela preuredbo Francije v ustavno monarhijo in ukinitve fevdalizma. Plemiči so izgubili privilegije in podložniki so postali enakopravni. Izdana je bila **Deklaracija o pravicah človeka in državljana**, ki je razglasila enakost in svobodo vseh ljudi ter neodtujljive človekove pravice do svobode, varnosti, lastnine in upora proti vsakršni obliki zatiranja. V absolutni monarhiji je bila oblast v rokah vladarja in dana iz nebes, v novi ureditvi pa je oblast podeljeval narod, torej državljanji z volilno pravico – odrasli moški. Na deklaracijo se je s svojim lastnim dokumentom odzvala Olympe de Gouges, ki je izdala Deklaracijo o pravicah ženske in državljanke.

Leta **1792** so zaradi čedalje večjih nasprotovanj revoluciji in vojne s koalicijskimi silami (Avstrija, Prusija, Velika Britanija, Nizozemska, Španija, Portugalska, Neapelj) **usmrtili kralja** Ludvika. Oblast so prevzeli **jakobinci** pod vodstvom **Maximiliena Robespierra**. Začel se je **Teror**, v katerem so revolucionarji pobili na tisoče političnih ujetnikov in odpornikov (po zmagi v vojni z rojalističnimi in katoliškimi uporniki v Vendeji so revolucionarji pobili več sto tisoč ljudi), »čistili« pa so tudi lastne vrste, med drugimi je bil usmrčen prejšnji vodja jakobincev Georges **Danton**.

Jakobinci so želeli odstraniti vse kulturne in politične vzode francoske družbe:

Cerkev: poddržavili so cerkveno premoženje, cerkve rušili ali preurejali v posvetne namene, krščanstvo pa zaman skušali zamenjati z novimi oblikami čaščenja (npr. Robespierrov kult Najvišjega bitja).

Uvedli so **revolucionarni koledar**, po katerem se je vsako leto začelo z dnevom ustanovitve republike, 22. septembrom. Koledar je propadel po približno šestih letih. Konec jakobinskega Terorja je poimenovan po mesecu novega koledarja, v katerem se je zgodil – **termidorska reakcija**. 10. termidorja leta II (28. Julij 1794) je bil Robespierre usmrčen na enak način kot Danton – z **giljotino**.

Do novembra 1795 so vladali termidorovci. Nato je bila oblast predana v roke petčlanskega **Direktorija**, leta 1799 pa je **Napoleon Bonaparte** izvedel **državni udar**. Ustanovljen je bil konzulat iz treh članov, leta 1804 pa se je Napoleon razglasil za cesarja.

Učenje z
virom

Učenci s pomočjo shematskega prikaza ponovijo sestavo družbenih slojev pred revolucijo v Franciji.

Uporaba
pri
pouku

Naloge za pogovor

1. Naštej značilnosti vsakega posameznega sloja.
2. Kako so se značilnosti slojev odražale v francoski družbi?
3. Navedi nekaj dejavnosti posameznih slojev.
4. Med katerimi sloji francoske družbe so najbolj izrazite razlike?

Dodatno gradivo

1. Učitelj učencem potek revolucije pojasni s časovnim trakom. Primer: <https://www.timetoast.com/timelines/francoska-revolucija--2>
2. Slika napada na Bastijo. Dostop: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/4e/Prise_de_la_Bastille.jpg/1280px-Prise_de_la_Bastille.jpg (glej tudi SDZ str. 109, učb. str 85).

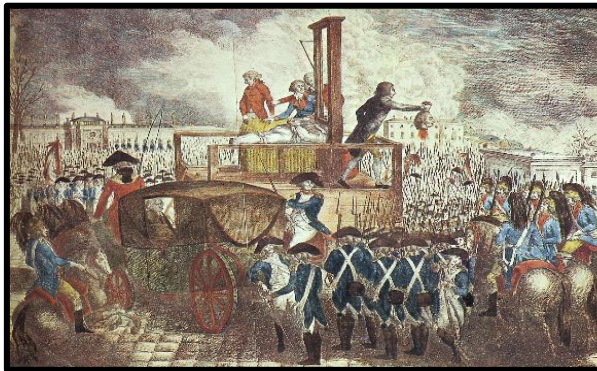

Učenci naj bodo pozorni na kontrast barv na sliki. Barve s pomočjo temnih odtenkov in efekta dima prikazujejo kaotičen začetek francoske revolucije, konec mirnega obdobja kraljeve nadvlade, ki jo je simbolizirala Bastija. V desnem spodnjem delu je prikazana predaja kraljeve armade. V levem spodnjem delu je prikazano rušenje trdnjave.

3. Slika javne usmrtitve francoskega kralja Ludvika XVI. Dostop:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/10/Hinrichtung_Ludwig_des_XVI.png/1920px-Hinrichtung_Ludwig_des_XVI.png (glej tudi SDZ str. 111, učb. str 86).

Učitelj predstavi sredstvo za usmrtitev – giljotina. Z učenci lahko razpravlja o pomenu dogodka za revolucionarno spremembo francoskega sistema.

4. Karikatura jakobinske strahovlade. Dostop:

https://66.media.tumblr.com/0f7e3587ee2a88b61709b6239d8cf8b2/tumblr_oc86vhVeVX1thchlco1_640.jpg (glej tudi SDZ str. 111, učb. str 87).

Pri predstavitvi karikature učitelj izpostavi posamezne simbole (glej Priloga 1). Zgornji del zajema dva slogana na trobojnici. Napis na levi strani izraža jakobinski odnos do religije, napis na desni pa odnos do državne ureditve oz. sistema. V sredini je tribarvna kokarda, ki stoji na vrhu giljotine kot priljubljene naprave za množične usmrtitve. Osrednji del predstavlja moškega in žensko v spačeni podobi kot prikaz učinka jakobinskega divjaštva z osredinjeno gorečo Zemljo sredi giljotine. V spodnjem delu je prikazano jakobinsko »teptanje« obstoječih institucij (plemstvo, kralj, cerkev, tisk ...).

Uporaba pri drugih temah

Zakaj so se kmetje povezovali v upore proti fevdalni gospodi? (SDZ str. 73–78, učb. str. 63–67)
Kateri obliki vladanja sta značilni za Francijo in Anglijo? (SDZ str. 87–90, učb. str. 69–71)

Dodatna literatura

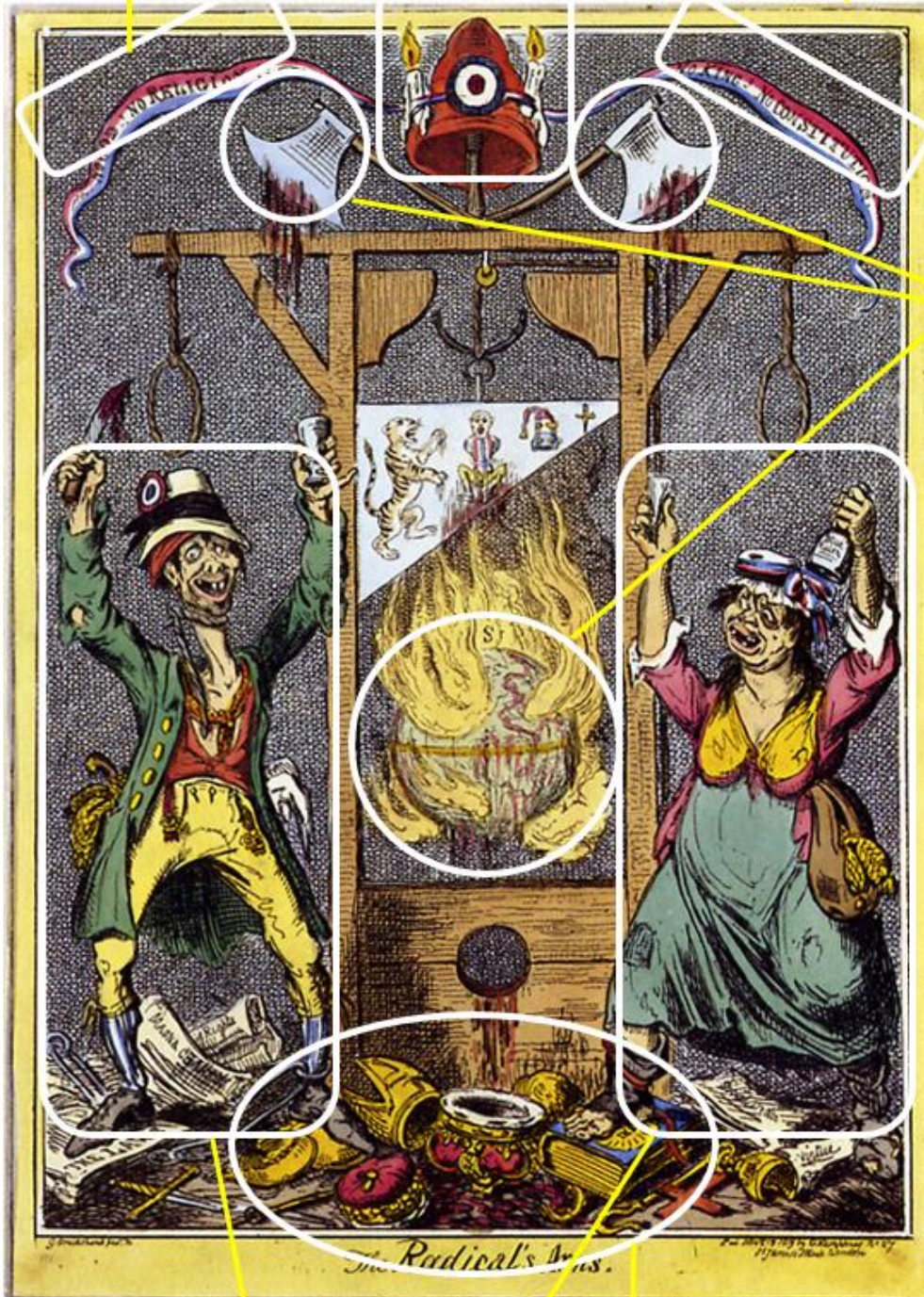
Norman Davies: Zgodovina Evrope. Ljubljana: Modrijan, 2013.

No God! No Religion!
Brez Boga! Brez religije!

Tribarvna kokarda, ki stoji na vrhu
giljotine kot priljubljene naprave za
množične usmrtitve in simbol nasilja.
Nosili so jih revolucionarji od leta 1789.
Modro-rdeči del predstavlja barvi Pariza,
dodali pa so belo barvo kot predstavnico
Ancien Régime.

No King! No Constitution!
Brez kralja! Brez konstitucije!

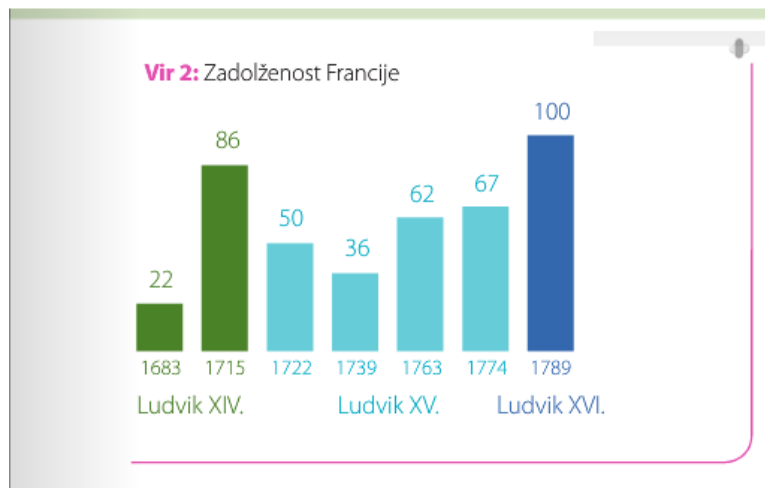

Dve krvavi
sekiri, ki sta
pritrjeni na
giljotino.
Rezilo
giljotine visi
nad gorečo
zemljo
oziroma nad
svetovnim
plamenom.

Izmučen moški in pijana ženska, ki sta oblečena v raztrgana oblačila sta predstavnika jakobinskega divjaštva in »heraldična« podpornika, ki veselo plešeta po zavrženih kraljevih in cerkvenih relikvijah.

Vir 2: Zadolženost Francije, Zgodovina 8, Mladinska Knjiga Založba, SDZ str. 109

Vir

Opis

Graf prikazuje zadolženost Francije v času vladanja Ludvika XIV., Ludvika XV. in Ludvika XVI.

Pomen

Francoska kralja Ludvik XV. in Ludvik XVI. sta po zgledu Ludvika XIV. živela razkošno življenje in vladala po absolutističnih načelih, vendar sta bila v primerjavi z Ludvikom XIV. zelo nesposobna vladarja. Francija je zaradi razkošnega življenja na dvoru in visokih stroškov udeležbe v ameriški vojni za neodvisnost začelo primanjkovati denarja. Meščani so morali zato plačevati visoke davke, kmetje pa so morali opravljati garaško tlako, ki se je zaradi slabe letine povečevala. Ko je sredi 18. stoletja nastopila kriza, je takratni kralj Ludvik XVI. ni bil sposoben rešiti.

	(glej tudi Vir 1, <u>Razlogi</u> in <u>Začetek</u>).
Učenje z virom	Učenci s pomočjo grafičnega prikaza utemeljijo zadolženost Francije skozi obdobja različnih vladarjev.
Uporaba pri pouku	<p>Naloge za pogovor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kateri vladarji so imeli vpliv na zadolženost Francije? 2. Kdaj je država dosegla popolno zadolženost? 3. Kakšne so bile posledice zadolževanja za državo? 4. Interpretiraj višanje in nižanje javnega dolga v časovnem obdobju treh francoskih kraljev. Kdo od kraljev je bil najuspešnejši pri uravnavanju državnih financ? <p>Dodatno gradivo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kot zanimivost lahko izvedete primerjavo zadolženosti v času francoske revolucije s sedanjim obdobjem Francije. Dostop: https://www.sta.si/2652729/francija-se-povecala-javni-dolg 2. Obenem se učenci seznanijo z zadolženostjo v drugih članicah Evropske unije, s pomočjo spletne strani <i>eurostat</i>. Dostop: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_finance_statistics/sl

Uporaba pri drugih temah	Kateri obliki vladanja sta značilni za Francijo in Anglijo? (SDZ str. 87–90, učb. str. 69–71)
Dodatna literatura	<ul style="list-style-type: none">- Michelle Vovelle: Francoska revolucija. Ljubljana: Komunist, 1989.- Georges Lefebvre: Francoska revolucija. Ljubljana 2007.- Norman Davies: Zgodovina Evrope. Ljubljana: Modrijan, 2013.

Vir 3: Deklaracija o pravicah človeka in državljana, Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, SDZ str. 110, učb. str. 85

Vir

Vir 3: Deklaracija o pravicah človeka in državljana

»1. člen: Ljudje se rodijo in živijo svobodni ter enaki v pravicah. Družbene razlike smejo temeljiti samo na splošnem interesu.

2. člen: Cilj vsakega združevanja je ohranitev naravnih in nezastarljivih človekovih pravic. Te pravice so svoboda, lastnina, varnost in upor proti zatiranju.

3. člen: Načelo vse suverenosti izvira predvsem iz naroda. Nobeno telo, noben posameznik ne sme izvrševati oblasti, ki ne izhaja neposredno iz naroda.

4. člen: Svoboda je v tem, da lahko storiš vse, kar ne škodi drugemu. Izvrševanje naravnih pravic vsakega človeka takrat nima drugih omejitev kot onih, ki zagotavljajo drugim članom družbe, da uživajo enake pravice. Te meje sme določiti samo zakon.

5. člen: Zakon sme prepovedovati samo družbeno škodljiva dejanja. Vse, kar z zakonom ni prepovedano, je dovoljeno in nikogar ni mogoče prisiliti k nečemu, kar z zakonom ni prepovedano.«

(Vir: http://www.wikiwand.com/sl/Deklaracija_o_pravicah_človeka_in_državljana. Dostop: 21. 11. 2017.)

Opis

V viru je zapisanih 5. členov Deklaracije o pravicah človeka in državljana, sprejete avgusta 1789 s strani narodne skupščine.

Pomen

Francoska revolucija je zaslužna za začetek razvoja idej o človekovih pravicah. Sama deklaracija, ki so jo sprejeli 26. avgusta 1789, je bila po vsebini naslonjena na že obstoječo angleško *Listino o pravicah* in *Deklaracijo o neodvisnosti ZDA*. Sestavljalo jo je sedemnajst členov, ki so povzemali naravne, neodtujljive in svete pravice človeka.

	<p>Deklaracija o pravicah človeka in državljana je razglasila enakost in svobodo za temelja francoske države, vendar se je v praksi deklaracija dotikala predvsem pravic odraslih moških državljanov. V odziv na to je leta 1791 borka za ženske pravice Olympe de Gouges objavila svojo različico, ki jo je nasloвила <i>Deklaracija pravic ženske in državljanke</i>.</p>
Učenje z virom	<p>Učenci se seznanijo z Deklaracijo o pravicah človeka in državljana v času po francoski revoluciji, s posameznimi členi deklaracije in ovrednotijo njihovo vsebino. Poleg tega člene deklaracije aktualizirajo in jih primerjajo z načeli sodobnega sveta.</p>
Uporaba pri pouku	<p>Učitelj lahko učencem prikaže celotno deklaracijo oz. njene dele (Priloga 2 ali dostop: https://www.znanjesveta.com/o/Deklaracija_o_pravicah_%c4%8dloveka_in_dr%c5%beavljana).</p> <p>Naloge za pogovor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. V katerih členih se najbolj izrazito pojavljajo razsvetljenske ideje? Katere? Pojasni. 2. Učenci izberejo tri člene, ki se jim zdijo najbolj pomembni, svojo izbiro pojasnijo. 3. V čem se pravica v posameznih členih razlikuje od pravic podložnika v obstoječem fevdalnem sistemu? <p>Dodatno gradivo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Splošna deklaracija človekovih pravic, ki je v veljavi danes. Dostop: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slv.pdf <p>Učenci opravijo primerjavo sodobne deklaracije in deklaracije iz časa francoske revolucije;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaj je bistveno sporočilo obeh I. členov? Se v čem razlikujeta?

	<ul style="list-style-type: none"> • Preberite III., IV. in V. člen sodobne deklaracije. Kako se povezujejo z II., VII. in IX. členom deklaracije iz časa francoske revolucije? Presodite, ali je odnos oblasti do ljudstva danes, kot ga narekuje sodobna deklaracija v čem podoben/različen od odnosa, kot ga predvidi deklaracija iz časa francoske revolucije. • Preberite XVII. člena obeh deklaracij. Kateri je v svojem predpisu bolj natančen? <p>2. Deklaracija pravic ženske in državljanke (Priloga 2a in Priloga 2b). Učenci primerjajo obe deklaraciji, predvsem na mestih, kjer so navedene ženske pravice in dolžnosti in dele, kjer so navedene pravice vseh državljanov (3., 5., 6. in 10. člen). Učenci ob primerjavi z moderno deklaracijo ugotavljajo, katera izmed obeh starih deklaracij je bolj primerljiva s sodobnim pojmovanjem človekovih pravic;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kako se je de Gouges odzvala na izvzem žensk iz deklaracije? V katerih členih se to najbolj odraža? • Preberite si člene VI., VII. in IX. Katere pravice za ženske zahteva de Gougesova, in katere dolžnosti jih bodo s tem doletele? • Poiščite dva člena, kjer de Gouges ni popravila ničesar (V., XVI.) o čem govorita? • Zakaj je narod zveza ženske in moškega? Ali ga izvirna deklaracija pojmuje drugače? • Kaj je želela o enakosti žensk in moških povedati z X. členom? Katero izmed pravic, ki ju v členu navaja je revolucija dala ženskam, in katere ne? Kateri primer take ženske je najbolj znamenit? (Marija Antoineta).
<p>Uporaba pri drugih temah</p>	<p>Kateri obliki vladanja sta značilni za Francijo in Anglijo? (SDZ str. 87–90, učb. str. 69–71)</p>

Dodatna
literatura

- Michelle Vovelle: Francoska revolucija. Ljubljana: Komunist, 1989.
- Georges Lefebvre: Francoska revolucija. Ljubljana 2007.
- Norman Davies: Zgodovina Evrope. Ljubljana: Modrijan, 2013.

- I. Ljudje se rodijo in živijo svobodni in po pravicah enaki. Družbene razlike lahko temeljijo le na javnih koristih.
- II. Cilj vsakega političnega združevanja je ohranjanje naravnih in nezastarljivih človekovih pravic. To so pravica do svobode, lastnine, varnosti pred zatiranjem ter upora proti zatiranju.
- III. Načelo vsake suverenosti izvira iz naroda. Noben organ in noben posameznik ne moreta izvrševati oblasti, ki ne bi izhajala neposredno iz naroda.
- IV. Svoboda je v tem, da lahko človek stori vse, kar ne škoduje drugemu.
- V. Zakon sme prepovedati samo družbeno škodljiva dejanja [...].
- VI. Zakon je izraz obče volje. [...] Biti mora enak za vse, pa naj varuje ali kaznuje.
- VII. Nikogar ni mogoče obtožiti, pripreti ali zapreti, razen v primerih, ki jih določa zakon.
- VIII. Zakon sme predpisovati samo strogo nujne kazni. Nihče ne more biti kaznovan na podlagi zakona, ki bi veljal za nazaj.
- IX. Vsakdo velja za nedolžnega, dokler se ne ugotovi njegova krivda.
- X. Nihče ne sme biti trpinčen zaradi svojega prepričanja, tudi verskega ne, če njegovo izražanje ne moti javnega reda.
- XI. Svoboda izražanja misli in mnenj je ena najdragocenejših človekovih pravic. Vsak državljan sme torej govoriti, pisati in objavljati svobodno, odgovarja lahko le za zlorabo te svobode v primerih, ki jih določa zakon.
- XII. Za zagotavljanje [zgoraj navedenih] pravic je potrebna javna oblast. Ta oblast je postavljena v korist vsem, ne pa v posebno korist tistih, ki jim je bila zaupana.
- XIII. Za vzdrževanje javne oblasti in za stroške uprave je nujno skupno prispevanje. To mora biti enakomerno porazdeljeno med vse, ob upoštevanju njihovih možnosti.
- XIV. Državljanji imajo pravico, da [...] določijo namen, višino in čas trajanja teh dajatev.
- XV. Družba ima pravico, da od vsakega javnega uslužbenca zahteva odgovornost za njegovo delo.
- XVI. Družba, v kateri nista zajamčena varstvo pravic in delitev oblasti, nima ustave.
- XVII. Ker je lastnina nedotakljiva in sveta pravica, je ni mogoče nikomur odvzeti, razen v primeru javne potrebe, pravnega postopka in pravične odškodnine.³³

Feminizem

Olympe de Gouges (1748–1793), mesarjeva hči iz Montaubana, je prišla v Pariz kot mlada vdova. Rojena je bila kot Marie Gouze; ni hotela sprejeti moškega priimka, psevdonim pa si je izmislila, ko je skušala začeti literarno kariero. Pisala je igre, že od prvih dni revolucije pa tudi politične pamflete. Izključitev žensk iz ustavodajne skupščine jo je podžgala, da je v odgovor na deklaracijo o človekovih pravicah objavila svojo *Deklaracijo pravic ženske in državljanke* (*Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne*, 1791):

- I. Ženska je rojena svobodna in je po pravicah enaka moškemu. [...]
- II. Cilj vsakega političnega združevanja je ohranjanje naravnih in neodtujljivih pravic žensk in moških. To so pravica do svobode, lastnine, varnosti pred zatiranjem ter upora proti zatiranju.
- III. Načelo vsake suverenosti izvira iz naroda, ki ni nič drugega kot zveza ženske in moškega.
- IV. [...] Uveljavljanje naravnih pravic ženske je omejeno edino s tiranijo moškega, ki jim nasprotuje.
- V. Zakoni narave in razuma prepovedujejo vsa dejanja, ki so škodljiva za družbo. [...]

- VI. Zakon mora biti izraz splošne volje; vsi državljani, ženske in moški, morajo biti ob njegovem oblikovanju soglasni. Vsi državljani, ki so v očeh zakona enaki, morajo biti enako upravičeni do vseh časti, položajev in namestitev [...], pri čemer so edino merilo razlikovanja njihove odlike in nadarjenost.
- VII. [...] Ženske spoštujejo zahteve zakona enako kakor moški.
- VIII. Nihče ne more biti kaznovan po zakonu, ki ne velja že pred zločinom in ki velja samo za ženske.
- IX. Vsaka ženska, za katero se pokaže, da je kriva, mora biti obravnavana z vso strogostjo zakona.
- X. Nihče ne sme biti preganjan zaradi svojega osnovnega prepričanja. Ženska ima pravico, da se povzpne na usmrtitveni oder; enako mora imeti pravico, da se povzpne na govorniški oder.
- XI. [...] Vsaka državljanka lahko svobodno reče: »jaz sem mati tvojega otroka«, ne da bi jo kak barbarski predsodek silil v prikrivanje resnice.
- XII. Zajamčenost pravic ženske in državljanke je koristna za vse [...].
- XIII. Prispevek žensk in moških za vzdrževanje javnih služb mora biti enak.
- XIV. Državljanke in državljani imajo enako pravico do ugotavljanja potreb po obdavčitvi.
- XV. Vse ženske, ki so po prispevku izenačene z vsemi moškimi, imajo pravico od vsakega javnega uslužbenca zahtevati odgovornost za njegovo delo.
- XVI. Družba, v kateri nista zajamčeni varstvo pravic in delitev oblasti, nima ustave.
- XVII. Lastnino imata skupno oziroma si jo enakopravno delita oba spola [...]¹

Kako je Napoleon osvojil Evropo?

Vir	<p>Vir 1: Napoleonov zapis po zmagi Francije nad Italijo, Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, SDZ str. 114, učb. str. 88</p> <p>Vir 1: Napoleonov zapis po zmagi Francije nad Italijo »/.../ Vojaki! V štirinajstih dneh ste izbojeval 6 zmag, osvojili 21 zastav in 55 topov. Dobili ste bitke brez topov, prekoračili reke brez mostov, brez čevljev marširali na dolgih pohodih. Velikokrat ste bili brez kruha. Prepričan sem, da bo vsak od vas, ko se bo vrnil domov, lahko ponosno rekel: 'Tudi jaz sem bil v armadi, ki je osvojila Italijo'. /.../« (Vir: Gombrich, Kratka svetovna zgodovina. Mladinska knjiga Založba.)</p>
Opis	Zapis Napoleona Bonaparta, ki naslavlja njegovo vojsko in opisuje njihove dosežke v bojih v Italiji.
Pomen	Napoleon Bonaparte se je rodil leta 1769 v Ajacciu na otoku Korzika . Za vojaka se je izučil v Franciji, kjer je z revolucijo pri 24 letih postal topniški general in z začetkom koalicijskih vojn vstopil na evropska bojišča. <u>Italija</u>

Napoleon je leta **1796** prevzel nadzor nad **italijansko armado**, v enem letu zasedel severno Italijo in od Avstrijcev izsilil mirovna pogajanja. Z mirovnim sporazumom v **Campo Formiu** se je končala prva koalicijska vojna. Obenem se je zaključil tisočletni obstoj **Beneške republike**, saj so si s sporazumom Francozi in Avstrijci njeno ozemlje razdelili.

Egipt

Leta 1798 je francoska vojska pod Napoleonom odšla v Egipt z namenom prekinitve britanske povezave med Indijo in Sredozemljem. Zasedli so Aleksandrijo in porazili vladajoče mameluke, toda britanska moč ni izhajala iz kopnega temveč iz morja in leta **1799** je admiral Horatio **Nelson** v pomorski **bitki pri Abukirju** uničil francosko floto. Napoleon se je ob neuspešnem pohodu vrnil v Pariz, kjer je sprožil prevrat in postal diktator.

Napoleonovi evropski pohodi

Napoleon se je po uspehih v Italiji leta **1804** v Parizu **okronal za cesarja**, pri čemer je združil elemente karolinške, rimske, francoske in revolucionarne tradicije. Leta 1805 je v **bitki pri Austerlitzu** porazil Avstrijce in Ruse ter sprožil razpad Svetega rimskega cesarstva. Jeseni je francoska vojska zasedla Dunaj in Avstrijo izločila iz vojne. V letih 1806 in 1807 je poraz doživela še četrta koalicija pod vodstvom **Prusije** in **Rusije**. Na jugozahodu Evrope so Francozi napadli **Portugalsko**, leta 1808 pa je Napoleon vkorakal še v **Španijo**, kjer je na prestol postavil svojega brata Jožefa Bonaparta; sledila je državljanska vojna med njegovimi podporniki in uporniki, ki so jih podprli Britanci. Na osvojenih ozemljih je Napoleon ustanavljal države s francosko ustavo in republikansko ureditvijo. Celotna Evropa z izjemo Velike Britanije, Osmanskega cesarstva, Skandinavije in Rusije je tako izkusila francoski način vladanja.

Napoleonov padec

Leta **1812** je Napoleon organiziral pohod na **Rusijo**. V **bitki pri Borodinu** v neposredni bližini Moskve so Francozi zmagali, vendar je bila Moskva ob njihovem prihodu požgana in ostali so brez zalog. **Car Aleksander I.** je uspešno vodil taktiko umika in osamil

	<p>Francoze. Armada se je znašla sredi hude ruske zime in od 600.000 mož se jih je vrnilo le 30.000, ostali so od mraza in lakote na pohodu pomrli. Hud poraz Francozov je sprožil novo koalicijo, ki je v bitki pri Leipzig leta 1813 zmagala. Spomladi 1814 je Napoleon odstopil in bil izgnan na otok Elbo blizu italijanske obale, v Franciji pa je bila obnovljena oblast Burbonov (Ludvik XVIII).</p> <p>Leta 1815 je Napoleon pobegnil z Elbe in na jugu Francije začel pohod proti Parizu. Kralj je ob njegovem prihodu pobegnil, Napoleon pa je takoj napadel koalicijske sile. Junija 1815 se je pri Waterlooju spopadel z britansko vojsko in bil po prihodu pruske konjenice poražen. Dokončno je bil izgnan na otok sv. Helene sredi Atlantskega oceana, kjer je leta 1821 umrl.</p>
Učenje z virom	Učenci se v odlomku seznanijo z Napoleonovim vojaškim uspehom, kot ga vidi on sam. Spoznavajo njegov odnos do vojakov in ga primerjajo z njegovimi dosežki.
Uporaba pri pouku	<p>Naloge za pogovor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ovrednoti uspešnost Napoleonovih osvajanj v Italiji. 2. Kako se v viru odražajo njegove vodstvene sposobnosti? 3. Kakšen je bil njegov odnos do navadnih vojakov? Kakšen vpliv je imel ta odnos za nadaljnje dogajanje? <p>Pri obravnavi Napoleona lahko učitelj uporabi avdiovizualno gradivo, npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Napoleon: Total War Trailer</i>. (primerno za uvodno motivacijo) Dostop: https://www.youtube.com/watch?v=q7RHiyWHuV0

- Izseki iz tv serije Napoleon (2002). Dostop: <https://www.youtube.com/watch?v=AotbMs7BlhE> (bitka pri Austerlitzu). Serija v štirih delih (1795–1800, 1800–1807, 1807–1812 in 1812–1821) predstavi potek Napoleonove poti iz preprostega častnika do pomembne zgodovinske osebnosti.

Dodatno gradivo

1. Slika Napoleona, ki prečka Alpe, slikarja Jacques-Louisa Davida. Dostop: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/David - Napoleon crossing the Alps - Malmaison2.jpg/800px-David - Napoleon crossing the Alps - Malmaison2.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/David_-_Napoleon_crossing_the_Alps_-_Malmaison2.jpg/800px-David_-_Napoleon_crossing_the_Alps_-_Malmaison2.jpg)

Ob ogledu slike učitelj poudari uniformo in držo Napoleona, ki izkazuje neizbežnost osvojitve alpskega prelaza. Obenem s svojo uniformo in kokardo predstavlja povezanost Napoleona s francosko revolucijo. Kokardo učenci primerjajo s podobo na karikaturi jakobinske strahovlade in ugotavljajo povezavo Napoleona z revolucijo. Kakšen je bil glede na zapis v SDZ str. 114 (učb. str. 88) Napoleonov odnos do republikanske ureditve? Katere elemente revolucije je obdržal in utrdil? Kaj je spremenil in kako mu je odnos meščanstva to omogočil?

2. Slika Napoleonovega kronanja leta 1806. Dostop:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3b/Jacques_Louis_David_-_Le_couronnement_de_l%27Empereur_et_de_l%27Imp%C3%A9ratrice%2C_2_d%C3%A9cembre_1804_-_Google_Art_Project.jpg/1920px-Jacques_Louis_David_-_Le_couronnement_de_l%27Empereur_et_de_l%27Imp%C3%A9ratrice%2C_2_d%C3%A9cembre_1804_-_Google_Art_Project.jpg

[Le couronnement de l'Empereur et de l'Impératrice le 2 décembre 1804 - Google Art Project.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3b/Jacques_Louis_David_-_Le_couronnement_de_l%27Empereur_et_de_l%27Imp%C3%A9ratrice%2C_2_d%C3%A9cembre_1804_-_Google_Art_Project.jpg/1920px-Jacques_Louis_David_-_Le_couronnement_de_l%27Empereur_et_de_l%27Imp%C3%A9ratrice%2C_2_d%C3%A9cembre_1804_-_Google_Art_Project.jpg)

[Le couronnement de l'Empereur et de l'Impératrice le 2 décembre 1804 - Google Art Project.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3b/Jacques_Louis_David_-_Le_couronnement_de_l%27Empereur_et_de_l%27Imp%C3%A9ratrice%2C_2_d%C3%A9cembre_1804_-_Google_Art_Project.jpg/1920px-Jacques_Louis_David_-_Le_couronnement_de_l%27Empereur_et_de_l%27Imp%C3%A9ratrice%2C_2_d%C3%A9cembre_1804_-_Google_Art_Project.jpg) (glej tudi SDZ str. 129, učb. str 102).

Učitelj učence opomni na pretekle prakse kronanj evropskih cesarjev, predvsem v vlogi cerkve (Napoleona ni kronal papež, temveč je bil zgolj prisoten) pri kronanju in simbolih rimskega cesarja (venec na Napoleonovi glavi).

Kako se je odnos do monarhije spremenil po francoski revoluciji in kaj se je z Napoleonom ohranilo?

3. Karikatura Korziškega krokodila, ki razpušča žabjo skupščino. Dostop: <https://www.napoleon.org/en/history-of-the-two-empires/images/caricature-the-corsican-crocodile-dissolving-the-council-of-frogs/>

Karikatura prikazuje Napoleona kot plenilskega krokodila z vojsko, ki nemočne žabe (žaba kot britanska karikatura Francoza) ustrahuje ter s tem ukinja zakonodajno telo Francoske republike. Učenci naj bodo pozorni na razmerje med krokodili (s cesarsko krono okronani Napoleon in vojaki) ter žabami (poslanci v skupščini). Kaj je želel angleški karikaturist s tem sporočiti o Napoleonovem odnosu do republikanske ureditve in zakonodaje? Karikatura je nastala leta 1799, kje je bil v tem času Napoleon? Zakaj je avtor za prenos sporočila izbral motiv žab in krokodila? (Napoleonov pohod v Egipt).

<p>Uporaba pri drugih temah</p>	<p>Kako se je z dunajskim kongresom spremenila politična podoba Evrope? (SDZ str. 160–164, učb. str. 127–130)</p> <p>Katere politične spremembe so se zgodile v Evropi v drugi polovici 19. stoletja? (SDZ str. 173–177, učb. str. 137–140)</p>
<p>Dodatna literatura</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Allan Forrest: Napoleon. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2017. - Luigi Franco: Absolutizem; Napoleonova doba. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.

Vir 2: Evropa v času Napoleona, Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, SDZ str. 115, učb. str. 89

Vir

Opis

Zemljevid, ki prikazuje ozemeljsko delitev Evrope v času Napoleonovih pohodov in osvajanj.

Pomen	<p>Napoleon je v sorazmerno kratkem času popolnoma spremenil vojaško podobo Evrope, v kateri je vojska francoske revolucije do uvedbe masovne mobilizacije povečini bitke izgubljala. Z uvedbo mobilizacije je prišlo do odločilnih zmag nad prvo in drugo protifrancosko koalicijo, toda šele Napoleon je Francijo povzdignil v najmočnejšo državo v Evropi, ki je svoje ozemlje vztrajno širila. Zemljevid prikazuje zavojevana ozemlja in države, ki so postale odvisne od francoske nadoblasti v obdobju Napoleona. V večini letih je Napoleon na prestol postavil svoje sorodnike in izgradil dinastijo po zgledu monarhov starega reda. Najbolj odmeven primer je bilo imenovanje starejšega brata Jožefa Bonaparta najprej za kralja Sicilije, nato pa Španije, medtem ko se je Napoleon leta 1804 okronal za cesarja in svojo krono obdržal vse do propada leta 1813.</p>
Učenje z virom	<p>Učenci ob zemljevidu spoznavajo hitre ozemeljske spremembe, ki so jih prinesli Napoleonovi vojaški pohodi, primerjajo ozemeljsko situacijo v Evropi s stanjem pred Napoleonom, in poiščejo posledice njegovih pohodov v sedanosti.</p>
Uporaba pri pouku	<p>Naloge za pogovor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Katere koalicijske države je Napoleon premagal in zasedel? 2. Katere države je ustanovil? 3. Ali so pod njegovo oblastjo prišli tudi slovenski kraji? 4. Kakšna je bila usoda Svetega rimskega cesarstva? <p>Dodatno gradivo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uprizoritev bitke pri Waterlooju, 360-stopinjski posnetek: https://www.youtube.com/watch?v=Bj1aVW3LuVo

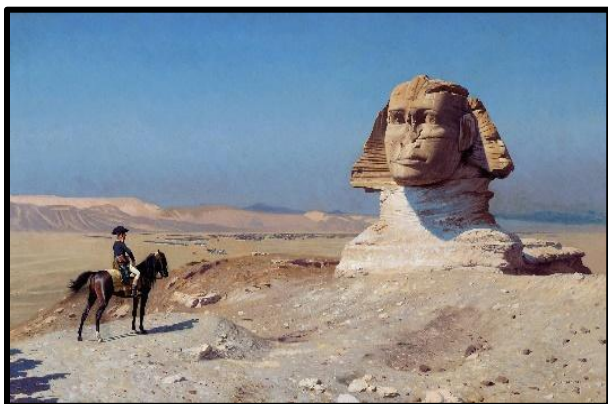
2. Slika Streljanje talcev Francisca de Goya. Dostop: https://img.rtv slo.si/up/upload/2012/07/30/64900359_goya1.jpg in prispevek MMC RTV o De Goyi kot »neizprosnem opazovalcu svojega časa«. Dostop: <https://www.rtv slo.si/kultura/razstave/francisco-de-goya-neizprosen-opazovalec-svojega-casa/288437> (glej tudi SDZ str. 116, učb. str 89).

V sliki se izraža okrutnost in neizprosnost francoskih osvajalskih pohodov. Obenem naj učenci razmislijo o povezavi z usmrčitvami v času francoske revolucije (giljotina, obešanja, množična streljanja, utopitve) ter povežejo sliko z dogajanjem v Španiji v času Napoleonovih pohodov; Kaj prikazuje slika? Kateri strani pripadajo vojaki streljajo in na koga streljajo? Kako se to vidi v ravni svetlosti na podobi? V SDZ na str. 116 (učb. str. 89-90) poišči razlog za takšno početje francoskih vojakov. Goyeva upodobitev streljanja talcev je nastala 6 let po dogodku. Je njegova upodobitev primarni ali sekundarni zgodovinski vir? Pojasni. Tudi med francosko revolucijo je prihajalo do masovnih usmrtitev. Katero orožje so povečini uporabljali tedaj, in katero orožje uporabljajo vojaki na upodobitvi? Pomagaj si s SDZ str. 86 (učb. str. 111) Presodi, zakaj se je v post-revolucionarnem obdobju pojavila potreba po množičnih usmrtitvah.

3. Slika Jean-Leona Geromea, Bonaparte pred Sfingo. Dostop:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a5/Bonaparte_ante_la_Esfinge%2C_por_Jean-L%C3%A9on_G%C3%A9r%C3%B4me.jpg/1920px-Bonaparte_ante_la_Esfinge%2C_por_Jean-L%C3%A9on_G%C3%A9r%C3%B4me.jpg

Napoleon se ob pogledu na Sfingo miselno sooči z veličastjem pretekle civilizacije, pri čemer je s pomočjo slike jasno predstavljen potencial civilizacije, ki jo z osvajanji gradi sam. Učitelj z lokacijo – Egiptom učencem predstavi razloge za Napoleonov vstop v Egipt in pohod po njem. Učence spomni na pretekle osvajalce Egipta (Hiksi, Aleksander Veliki in Cezar) in njihove zgodbe poveže z zgodbo Napoleonovih vojaških uspehov.

4. Slika Adolpha Northena z naslovom Napoleonov umik iz Rusije. Dostop:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cc/Napoleons_retreat_from_moscow.jpg (glej tudi SDZ str. 116, učb. str 90).

V središču slike je Napoleon, ki se s svojo poraženo *grande armée* v luči hude ruske zime vrača v Francijo. Učitelj lahko poudari kontrast med sporočilnostjo slike v primerjavi z Napoleonom pred Sfingo in z Napoleonovim prečkanjem Alp. Učence vpelje v Napoleonov poraz in dokončni zaključek francoskih osvajanj. Zakaj se je moral Napoleon umakniti iz Rusije? Opiši taktiko ruske vojske. Kako je francoski umik privedel do bitke pri Leipzigu?

<p>Uporaba pri drugih temah</p>	<p>Kako se je z dunajskim kongresom spremenila politična podoba Evrope? (SDZ str. 160–164, učb. str. 127–130)</p> <p>Katere politične spremembe so se zgodile v Evropi v drugi polovici 19. stoletja? (SDZ str. 173–177, učb. str. 137–140)</p>
<p>Dodatna literatura</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Allan Forrest: Napoleon. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2017. - Luigi Franco: Absolutizem; Napoleonova doba. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.

Vir	<p>Vir 3: Mnenja o Napoleonu, Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, SDZ str. 117, učb. str. 91</p> <p>Vir 2: Mnenja o Napoleonu</p> <p>Napoleona so ljudje različno dojemali in o njem imeli različna mnenja. Nekateri so ga imeli za velikega imperatorja in osvajalca, drugi pa so v njem videli okupatorja in krvnika. Mnenje o njem so spreminjali tudi časopisi, še posebej po Napoleonovi vrnitvi z Elbe, ko je šel proti Parizu (začetek marca do 20. marca 1815):</p> <ul style="list-style-type: none"> »Pošast, s krvjo obliti davitelj ljudi, je ušel iz pekla.« »Korziški ljudožrec, nikoli sita hijena, je pristal.« »Tiger, zver, morilec je prišel v Gap.« »Kanibal, ki žre vse, je v Grenoblu.« »Lyon je tiranu odprl vrata.« »Bonaparte pritiska proti Parizu, toda v Pariz ne bo prišel nikoli.« »Napoleon bo jutri pred obzidjem našega mesta.« »Cesar je prišel v Fontaebteau.« »Zvesti Pariz pričakuje ves srečen njegovo cesarsko veličanstvo.« <p>(Vir: Slavko Krušnik: Smeh stoletij. Zbirka najboljših anekdot. Ljubljana: MK, 1987.)</p>
Opis	Zabavljiv zapis o spremembi odnosa Francozov do Napoleona v času od njegovega pobega z Elbe do vkorakanja v Pariz marca 1815.

Pomen	<p>Satirični sestavek o odzivih Francije na vrnitev Napoleona razporeja mnenja kronološko, in jih po vsebini usklajuje z napredkom njegovih sil, ki so ga ob izkrcanju na Azurni obali pospremile do Pariza. Novi režim, ki so ga koalicijske sile nastavile na čelo Francije po letu 1813, in ki ga je vodil kralj Ludvik XVIII. kot burbonski povratnik na prestolu Francije, se je Napoleonovi vrnitvi upiral, a kot nakazuje vir, se je odpor zoper Napoleona z njegovim približevanjem prestolnici zmanjševal. Ob vrnitvi je Napoleon znova zasedel prestol in vladal sto dni, do abdikacije po porazu svojih sil pri Waterlooju.</p>
Učenje z virom	<p>Učenci preko odlomka spoznavajo naravo menjave oblasti v odnosu do ljudstva in razmislijo o vlogi oblastnikov znotraj človeške družbe.</p>
Uporaba pri pouku	<p>Naloge za pogovor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zakaj je bil Napoleon v času v viru opisanega pohoda proti Parizu vedno bolj priljubljen? 2. S čim je bila povezana njegova priljubljenost med Francozi? 3. Kakšna je bila ta priljubljenost pred begom iz Elbe in kako se je v resnici širila? <p>Dodatno gradivo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karikatura Napoleona in Williama Pitta ml. (britanski premier), ki si svet režeta kot puding. (avtor James Gillray) Dostop: https://collectionapi.metmuseum.org/api/collection/v1/iiif/367748/758560/main-image

Karikatura prikazuje skupne značilnosti britanskega imperializma in francoskih osvajanj pod Napoleonom, kjer naj bodo učenci pozorni na lokacije rezov (britansko osvajanje svetovnih oceanov, medtem ko si Napoleon jemlje Evropo) pri britanskem in francoskem voditelju ter na razliko v velikosti in višini njunih podob (poudarek na Napoleonovi majhnosti, kot značilnost karikatur, na katerih je upodobljen). Kateri dve velesili sta v Napoleonovem času krojili usodo sveta? V kateri del sveta je bil usmerjen Napoleon in v katerega Britanci? V čem se razlikuje jedilni prizor britanskega premierja od pribora, ki ga uporablja Napoleon? Kaj je britanski avtor karikature s tem sporočal o Napoleonovih metodah?

Uporaba pri drugih temah	<p>Kako se je z dunajskim kongresom spremenila politična podoba Evrope? (SDZ str. 160–164, učb. str. 127–130)</p> <p>Katere politične spremembe so se zgodile v Evropi v drugi polovici 19. stoletja? (SDZ str. 173–177, učb. str. 137–140)</p>
Dodatna literatura	<ul style="list-style-type: none">- Allan Forrest: Napoleon. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2017.- Luigi Franco: Absolutizem; Napoleonova doba. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.

Zakaj so bile pomembne Ilirske province?

Vir 1: Razglas o ustanovitvi Ilirskih provinc, Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, SDZ str. 118, učb. str. 92

Vir 1: Razglas o ustanovitvi Ilirskih provinc

Vir

Opis	Napoleonov razglas o ustanovitvi Ilirskih provinc leta 1809, tiskan v nemškem in slovenskem jeziku.
Pomen	<p><u>Razlogi</u></p> <p>Razglasitev Ilirskih provinc je bila za Napoleona strateška poteza. Z novo državo je Napoleon odrezal Avstrijce od Jadranskega morja in vzpostavil kopensko povezavo z Osmanskim cesarstvom. Ilirske province so bile tudi zadnji branik pred Italijo, ki je bila ključna za obrambo Francije.</p> <p><u>Ustanovitev</u></p> <p>Francozi so slovensko ozemlje zasedli trikrat, nazadnje leta 1809, ko so tu v obliki Ilirskih provinc ostali štiri leta. Po Schönbrunskem miru so morali Avstrijci Francozom prepustiti Goriško, Kranjsko, Trst, Istro in zahodni del Koroške. Napoleon je 14. oktobra 1809 ustanovil Ilirske province in navedene slovenske dežele povezal še z vzhodno Tirolsko, Istro, Dalmacijo in Boko Kotorsko, za mejo z Italijo pa določil reko Sočo.</p> <p><u>Spremembe</u></p> <p>Nova državna ureditev: enakost pred zakonom, poenoten davčni sistem, vojaška obveznost za vse moške državljane, moderno uradništvo, državno sodstvo in odvzem plemiških privilegijev.</p> <p>Šolstvo: Enotna štirirazredna osnovna šola, lažji prehod v gimnazije in strokovne šole, ustanovitev akademije ter obrtne šole v Ljubljani.</p>

Jezik: Sprva so menili, da vsi prebivalci govorijo isti jezik, t.i. »ilirščino«. Da temu ni tako sta dokazala Jernej Kopitar in Valentin Vodnik, ki sta poudarjala jezikovno enotnost slovenskih dežel in razliko med slovenščino in srbščino. Francozi so načrtovali vpeljavo deželnega jezika v nižje šolstvo, vendar neuspešno (ni dovolj slovenskih učbenikov, ni učiteljev). V uradih so vpeljali francoščino, na nižji ravni pa pustili italijanščino in nemščino.

Družbene reforme: Priljubljene pri frankofilih in nekaterih izobražencih; kmetje nezadovoljni (Francozi ukinejo tlako, vendar kmetom naložijo visoke davke), nepriljubljeni ukrepi tudi izenačitev verskih skupnosti v večinsko katoliški deželi in ukinitvev cehov ter visoki davki (proti so obrtniki in kmetje).

Konec provinc

Francozi so **jeseni 1813** po Napoleonovem porazu v Rusiji zapustili Ilirske province in vrnila se je avstrijska oblast. Večina prebivalstva je Francoze ohranila v slabem spominu, dolgoročno pa so pustili dober vtis pri slovenskih izobražencih.

Ob koncu 19. stoletja so slovenski narodni buditelji po obdobju cenzur in absolutizma ter ob dejstvu, da v boju za javno rabo jezika ni bilo vidnega napredka, ugotavljali zasluge Francozov na področju jezikovnih pravic in pri razvoju narodnega gibanja.

Učenje z virom	Ob razglasu učenci spoznavajo dvojezično naravo slovenskega ozemlja v preteklosti in se obenem urijo v branju starejših oblik slovenskega jezika.
----------------	---

Učitelj z učenci pogleda dokumentarni prispevek RTV Slovenija. Dostop: <https://4d.rtvsl.si/arhiv/dokumentarec-meseca/53495650>.

Vsebinski poudarki:

- Zemljevid prvega vpada francoske vojske (ok. 2 min)
- Napoleonov pohod čez slovensko ozemlje (ok. 10 min)
- Ilirske province (ok. 19 min)
- Zemljevid (ok. 21 min)
- Francoska zakonodaja in sistem (ok. 31 min)
- Avstrijci se vrnejo (ok. 37 min)
- Slovenci kot del združene Evrope (ok. 42 min)

Uporaba
pri
pouku

Naloge za pogovor

Dostop: http://www.savel-hobi.net/leksikon/zgodovina_sl/slike_zg/zacetki11.jpg

1. V katerih jezikih sta razglaša?
2. Zakaj je razglas tudi v nemškem jeziku?
3. Katere pokrajine Napoleon našteva v razglasu?
4. Kako novo državo imenuje v slovenskem razglasu?

Raziskujem in ustvarjam

Učenci napišejo lasten razglas, komentar, vabilo, pismo itd. v bohoričici. Ta oblika individualnega dela je lahko povezana z avtentično nalogo (npr. pismo Valentinu Vodniku ali drugi zgodovinski osebnosti, povezani z Ilirskimi provincami, sestavljanje gesla za bodisi izrekanje dobrodošlice Francozom ali v znak protesta proti njihovi nadvladi, ipd.) Primer: »Dobrodofhli Franzosi!«

V pomoč učencem ponudimo tabelski prikaz posebnih črtk bohoričice. Dostop: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn%3AANd9GcTHS1nt5RXwkpIG1sK1zUDXohRNol91nwVa_Xjugxph5qh1rJY0

Bohoričica		
velika črka	mala črka	izgovorjava
Z	z	c
ZH	zh	č
S	f	s
SH	fh	š
S	s	z
SH	sh	ž

Dodatno gradivo

Spoznavanje duhovne zapuščine Ilirskih provinc in francoske prisotnosti na slovenskem ozemlju (glej dokumentarni filmi RTV Slovenija okoli 42 minute).

1. Ilirski steber na Trgu francoske revolucije v Ljubljani. Dostop:

https://thumbs.geago.si/data/RecordFieldThumbnail.ashx?ProfileID=Luizem@Luz&rid=42447@lay_images&size=1280,0&FieldID=Data&offsetField=ThumbnailOffset¢erOffset=0

Leta 1929 je bil ob 120. obletnici Ilirskih provinc na današnjem Trgu francoske revolucije (na takratnem Napoleonovem trgu) postavljen Ilirski steber arhitekta Jožeta Plečnika in kiparja Lojzeta Dolinarja. Gre za obelisk, v katerega temeljih so shranili posmrtno ostanke padlega francoskega vojaka. Med napismi, ki ga krasijo so verzi pesnitve *Ilirija oživljena* Valentina Vodnika, na severni strani je pritrjena pozlačena podoba Napoleona, na južni pa podoba Ilirije.

2. Valentin Vodnik in pesnitev *Ilirija oživljena*. Dostop: https://sl.wikisource.org/wiki/Ilirija_o%C5%BEivljena

Učitelj z učenci prebere pesnitev oz. njene dele. Učenci ugotavljajo Vodnikov odnos do francoskega prihoda in ga navežejo na avstrijski odnos do Slovencev ter z odmevi francoske revolucije v Evropi.

Uporaba
pri
drugih
temah

Kako se je z dunajskim kongresom spremenila politična podoba Evrope? (SDZ str. 160–164, učb. str. 127–130)

Kako si je slovensko nacionalno gibanje v 19. stoletju prizadevalo za uresničitev svojih zahtev? (SDZ str. 180–188, učb. str. 142–147)

Dodatna
literatura

- Peter Vodopivec: Od Pohlinove slovnice do samostojne države: Slovenska zgodovina od konca 18. do konca 20. stoletja. Ljubljana: Modrijan, 2010.
- Napoleonove Ilirske province, Les provinces illyriennes de Napoleon: 1809-1814: razstava v Narodnem muzeju v Ljubljani, ur. Branko Reisp in Darinka Zelinkova. Ljubljana: Narodni muzej, 1964.
- Zgodovinske dimenzije Ilirskih provinc. Ljubljana: ZRC in Zgodovinski inštitut Milka Kosa, 2012. Dostop: <https://zimk.zrc-sazu.si/sites/default/files/9789612543969.pdf>.

Vir 2: Zemljevid Ilirskih provinc, Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, SDZ str. 118, učb. str. 92

Vir

Vir 2: Zemljevid Ilirskih provinc

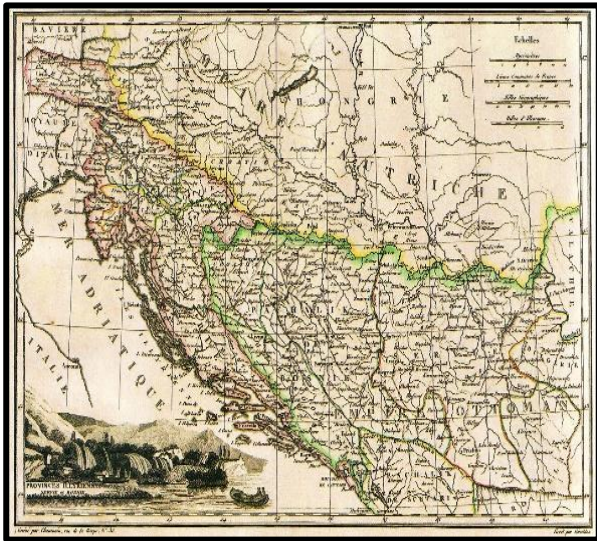
Opis

Zemljevid označuje ozemlje Ilirskih provinc. Posebej so označena imena habsburških dežel, ki so bile delno ali v celoti vključene v province.

Pomen	Severni predeli provinc od Tirolske do Istre so bili namenjeni obrambi Italije, južni predeli Dalmacije pa so služili francoski povezavi z Osmani. Francozi so nadzorovali obalo Jadranskega morja od Goriške do Dalmacije, in tako popolnoma nadzorovali plovbo v Jadranskem morju.
Učenje z virom	Ob zemljevidu se učenci učijo o ozemeljski sestavi Ilirskih provinc, tako da znajo naštetih dežele in pokrajine, ki so bile priključene novi državi, poznajo njeno geografsko lego in znajo iz nje sklepati o njenem strateškem pomenu za Francoze.
Uporaba pri pouku	<p>Naloge za pogovor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Učenci naštejejo dežele ali dele dežel, ki so prešli pod francosko oblast. 2. Na katere države so mejile? 3. Komu so Francozi odvzeli ozemlje Ilirskih provinc? 4. Zakaj so tako poimenovali na novoustanovljeno državno tvorbo? 5. Ovrednoti vojaški pomen Ilirskih provinc za Francoze. 6. Ovrednoti geografski pomen Ilirskih provinc. <p>Katere države so danes na tem geografskem prostoru?</p> <p>Dodatno gradivo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zemljevid Ilirskih provinc iz leta 1809. Dostop: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/86/Provinces_Illyriennes_Servie_et_Bosnie.jpg/1280px-Provinces_Illyriennes_Servie_et_Bosnie.jpg

Francoski zemljevid Ilirskih provinc, kjer učitelj prikaže francoska imena in izraze na slovenskem ali širšem ozemlju ter imena preostalih geografskih značilnosti in držav tega prostora.

2. Nemi zemljevid Evrope, s poudarjenim reliefom. Dostop: <https://geoblografija.files.wordpress.com/2013/10/evropa.jpg>

Učitelj lahko zemljevid uporabi kot pripomoček pri ugotavljanju geografskih prednosti območja Ilirskih provinc in s tem razlogov za njihovo ustanovitev.

<p>Uporaba pri drugih temah</p>	<p>Kako se je z dunajskim kongresom spremenila politična podoba Evrope? (SDZ str. 160–164, učb. str. 127–130)</p> <p>Kako si je slovensko nacionalno gibanje v 19. stoletju prizadevalo za uresničitev svojih zahtev? (SDZ str. 180–188, učb. str. 142–147)</p>
<p>Dodatna literatura</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Peter Vodopivec: Od Pohlinove slovnice do samostojne države: Slovenska zgodovina od konca 18. do konca 20. stoletja. Ljubljana: Modrijan, 2010. - Napoleonove Ilirske province, Les provinces illyriennes de Napoleon: 1809-1814: razstava v Narodnem muzeju v Ljubljani, ur. Branko Reisp in Darinka Zelinkova. Ljubljana: Narodni muzej, 1964.

Vir 3: Panjska končnica Kmet ziblje Francoza, Zgodovina 8, Mladinska knjiga Založba, SDZ str. 120

Vir 3: Panjska končnica Kmet ziblje Francoza

Prebivalci Ilirskih provinc so bili s francosko oblastjo tudi nezadovoljni. Zaradi celinske zapore so čutili posledice gospodarske krize, zaradi vojaških potreb in gradnje novih cest pa so se povišali davki, kar je posebej prizadelo nižje sloje. Kmetje so bili nad francosko oblastjo razočarani, saj ni v celoti odpravila fevdalizma in med kmete razdelila fevdalno zemljo. Zamerili so ji tudi posege v cerkveno življenje, predvsem v odpravo cerkvenih praznikov.

Vir

Opis

Panjska končnica s poslikavo motiva kmeta, ki v zibelki ziblje spečega francoskega vojaka.

Pomen

Štiriletno obdobje Ilirskih provinc je pustilo pečat v slovenski ljudski umetnosti. Ravno pri panjskih končnicah so francoski vojaki postali pogost motiv. Kmet ziblje Francoza je motiv, ki je neposredno vezan na ljudsko izročilo (Gorenjska, Dolenjska in Primorska). V zgodbi ponavadi kmet ziblje francoskega vojaka v zibki in mu poje uspavanko, nato pa ga vrže iz nje. Kmet ponavadi simbolizira ljudstvo, ki je postalo nezadovoljno nad francosko vladavino in čaka na pravi trenutek, da prežene Francoze.

Učenje z virom	Iz slike učenci spoznajo izvirno obliko slovenske ljudske umetnosti in njeno izražanje aktualnih političnih sporočil. Upodobitev na sliki navežejo na dogodke ob koncu Napoleonove vladavine v Evropi in na konec Ilirskih provinc.
Uporaba pri pouku	<p>Naloge za pogovor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Koga predstavlja speči v zibelki? 2. Kaj nam o možu poleg zibelke povedo njegova oblačila? 3. Kaj ima mož v rokah in za kaj se uporablja? 4. Kako je oblečen vojak v zibki, s čim je oborožen? 5. Za kakšno vrsto umetnosti gre in na čem je bila podoba naslikana? 6. Kdo je tako umetnost ustvarjal? 7. Kaj nam taki motivi povedo o kmečkem odnosu do francoske nadoblasti? <p>Dodatno gradivo</p> <p>Učitelj posreduje nauk slike na panjski končnici. Ker so se te pogosto osredotočale na nauke s slikanjem življenjskih dogodkov kot prisposodob, lahko učitelj za dodatno ponazoritev učencem demonstrira nekaj drugih panjskih končnic in pojasni njihov pomen. Te so namreč upodabljali z namenom upodobitve ne le ljudskih običajev in dogodkov, temveč tudi aktualnih političnih dogodkov.</p> <p>Učitelj lahko uporabi tudi nekatere druge panjske končnice, jih z učenci opiše, primerja, pojasni; Dostop: https://www.etno-muzej.si/sl/panjske-koncnice</p>

Primeri:

1. Panjska končnica *hudič vzame Napoleona*, kot primer politične vsebine. Dostop: https://www.etno-muzej.si/files/styles/section_image/public/oc/panjske_koncnice/d0000003.jpg?itok=2lWdM4t

2. Primer panjske končnice z religiozno vsebino, ki upodablja Sv. Trojico. Dostop: https://www.etno-muzej.si/files/styles/section_image/public/oc/panjske_koncnice/em2308.jpg?itok=PVE-ofNF

3. Primer panjske končnice z upodobitvijo vsakodnevnega kmečkega življenja, ki upodablja veseljačenje. Dostop: https://www.etno-muzej.si/files/styles/section_image/public/oc/panjske_koncnice/100_5366.jpg?itok=q8p77XK5

Uporaba
pri
drugih
temah

Kako si je slovensko nacionalno gibanje v 19. stoletju prizadevalo za uresničitev svojih zahtev? (SDZ str. 180–188, učb. str. 142–147)

Dodatna
literatura

- Marija Makarovič: Kmet ziblje Francoza. V: Slovenski etnograf, letnik 8, str. 153-169, 1955.

Delo z videoposnetki

Pri delu z videoposnetki pridejo v poštev izseki iz dokumentarnih ali igranih filmov ter krajši videoposnetki, ki so povezani z učno temo in ki se ponavadi uporabijo v obliki uvodne motivacije. Učitelj naj izbere videoposnetke v slovenščini ali s slovenskimi podnapisi. Z uporabo različnih brezplačnih programov lahko učitelj ustvari lasten izsek iz že obstoječega filma ter ga sam opremi s podnapisi.

Brezplačni programi za montiranje videoposnetkov:

- Windows Movie Maker
- OpenShot Video Editor: <https://www.openshot.org/>
- VSDC Free Video Editor: <http://www.videosoftdev.com/>
- Shotcut: <https://shotcut.org/>
- Avidemux: <http://avidemux.sourceforge.net/>

Brezplačni programi za ustvarjanje podnapisov:

- Subtitle Edit: <https://nikse.dk/SubtitleEdit/>
- Subtitle Creator: <https://sourceforge.net/projects/subtitlecreator/>
- Subtitle Workshop: <http://subworkshop.sourceforge.net/>

Učitelj ima možnost ustvariti lastne izobraževalne posnetke, pri čemer se lahko za snemanje in montažo zvočne komponente obrne na brezplačne programe:

- Audacity: <https://www.audacityteam.org/>
- Oceanaudio: <https://www.ocenaudio.com/>

Mladinska knjiga
IZOBRAŽEVALNO ZALOŽNIŠTVO